ANULU VI. No. 45. 8 DECEMBRE 1865.

NATURA

JURNAL DE SCIINȚE.

ESE DE PATRU ORÏ PE LUNĂ

Prețul abonamentuluï:

Bucurescï. . . . 64 leï pe an
Districte . . . . 69 — —

REDACTORÏ:

D-r C. ESSARCU și Lt. D. ANANESCU.

ABONAMENTELE

se fac la Redacțiă, Strada Seraphim, ce 'ï ḑice ș'a Pensionatuluï No. 10, în dosul Coltzi, și la DD. Librarï.

INSTRUCȚIA ȘI EDUCAȚIA.

«Ne se poco io vi dia, da imputar sono,
Chè quanto io posso dar, tuto vi dono.
Ariosto.

Dacă pucin vě daŭ, nu sunt de imputat
Căcï cât pot da, tot vě daŭ.

«Popolul care are celle maï bune scholï este cel d'ânteiŭ dintre popolï; daca nu este astăḑï va fi mâïne.

(«Iules Simon» l'Ecole).

ATHENEUL ROMÂN. — LECTURELE PUBLICE.

Ne pare reŭ că nu putem vorbi despre lectura D-luï Hăjdeŭ. Subiectul acesteï lecturï ese cu totul din cadrul jurnaluluï nostru. Cunoscințele și erudiția D-luï Hăjdeŭ sunt cunoscute de toțï, n'avem prin urmare a face aci laudă lectureï domnieï-salle.

Cu ocasia conferințeï ce am avut onóre a face Joia trecută asupra Instruncțieï și Educațieï plantelor și animalelor cu aplicațiï la Instrucția și Educația omuluï, vom lua libertate a face óre-care reflexiï.

Celle maï multe din ideile exprimate de noï sunt ideï emise de diverșï autorï ce s'aŭ ocupat de aceste questiï. Multora dintr'însele ne-am silit chiar a le păstra forma subt care elle aŭ fost primitiv exprimate. Fôr' îndoială le admitem complect și sunt și alle nóstre propriï din momentul ce le exprimăm în public. Ținem numaï a face observația că autori care aŭ exprimat aceste ideï nu s'aŭ gîndit de loc la țérra și societatea nóstră și aŭ exprimat numaï veritățï generale.

Daca aceste veritățï atât în bine cât și în reŭ se pot aplica și societățï nóstre, acésta provine din causa caracteruluï general ce aŭ aceste veritățï. Nu e vina nicï a acestor societățï nicï a acellora ce le exprimă.

Daca p'între ideile exprimate vor fi și erorï, erorile trebuesc combătute fôr' îndoială dar cu aceiașï lipsă de pasiune cu care elle aŭ fost expuse. Nu cunóscem nimic care să formeze maï mult spiritul public de cât discuțiunea nepasionată, liberă și consciințiósă.

— În orï ce țérră există tendințe și curențï de diverse nature, există maï multe categoriï de opiniunï care adună împrejurul lor maï multe grupe de persóne care formézá saŭ maï multe partite saŭ maï multe divisiunï fie care avênd o nuanță a sa proprie.

Acella care nu e înrolat în nicï una din aceste divisiunï și care nu urmézá de cât inspirațiile proprieï salle consciințe și rațiunï la ce resultate va ajunge? — El va fi considerat, de ceï care nu voesc a vedé de cât

suprafaça lucrurilor, ca balotând între unul saŭ cell'alt din aceĭ curenţĭ pe când veritatea este, că el nu urméză de cât... inspiraţiile raţiuniĭ şi consciinteĭ salle. Aceia care îl aprobară acum, când exprimŏ o idee ce intră în curentul în care eĭ se află, îl vor desaproba peste câte-va minute fiind că s'a depărtat de dênsul.

— În orĭ ce partit există verităţĭ, dar există şi tendinţe extreme şi prin urmare exageraţiĭ. Proclamĭ veritatea ce o întîlnescĭ în acest partit?

— Estĭ aplaudat. — Arăţı exageraţia saŭ ceea ce considerĭ ca o exageraţie? Eştĭ desaprobat, estĭ acusat. Şi cu cât tendinţa extremă şi pasiunea *este maĭ mare într'un partit* cu atât acusaţia este maĭ violentă. — Lucrul e natural, nu póte fi alt-fel, ast-fel e natura umană.

— E de dorit ca publicul saŭ guvernul să nu se prea sperie daca vre uniĭ din oratoriĭ ce vorbesc în salonul Ministeruluĭ Cultelor, emit vre o idee mai mult saŭ maĭ pucin îndrăsnéţă, maĭ mult saŭ maĭ pucin dréptă saŭ exagerată. Nu trebue să dăm lucrurilor maĭ multă importanţă de cât aŭ în realitate. Ce am dori ar fi o critică drèptă şi fôră pasiune care ar însciinţa pe fie care orator când emite ideĭ prea îndrăsneţe saŭ prea exagerate. Si oratorul consciinţios şi cu judiţiŭ convingêndu-se că critica e dréptă (când în adevĕr va fi dréptă) se va supune ei şi... tout sera pour le mieux, dans le meilleur des mondes possibles!

Maĭ multe din factele şi ideile conferinţeĭ nóstre de joĭ séra sunt cunoscute cititorilor *Natureĭ*. Vom reproduce numaĭ câte-va din tr'ênsele.

După ce am aretat bine-facerile ce domesticirea câineluĭ a adus omeniriĭ, împrumutând maĭ multor naturaliştĭ ideile lor asupra acestuĭ subiect, am cercetat raporturile ce există între domesticirea câinilor şi civilisaţia popolilor arătând cum progresul domesticiriĭ acestor interesante animale sunt într'o armonie perfectă cu progresele civilisaţieĭ într'un popul.

Se scie că differitele nóstre speciĭ de câinĭ provin din lupĭ, din vulpĭ, din chacalĭ.

În ţerrile locuite de sĕlbatecĭ, aceste din urmă animale aŭ remas, în raporturile lor cu selbateci, aceeia ce îĭ vedem astăḑĭ în pădurile nóstre.

Eĭ se apropie de locaşurile sĕlbaticilor, daŭ ocol împrejurul lor, adesea urméză de departe pe vînător la vînat ca să le răpéscă prada, dar sunt maĭ mult nisce părăsiţĭ primejdioşĭ de cât nisce auxiliarĭ utilĭ.

Selbateci şi aceste animale staŭ uni în presinţa altora fôră să fie posibilitate a se asoţia împreună. Şi lucru e prea natural.

Cum sĕlbatecul ar putea face educaţia acestor animale ca să şi le asoţieze pentru că educaţia sa proprie nu e ăncŏ făcută?

Cum ar putea să tragă pe aceste animale din starea sălbatecă fiind că el însuşĭ se află în acéstă stare?

În Egypt, în Turchia şi maĭ multe ţerrĭ alle Orientuluĭ câini nu sunt cu totul sălbaticĭ, dar nicĭ nu sunt cu totul domesticiţĭ. Eĭ nu locuiesc în nicĭ o casă, nu recunosc nicĭ un stăpîn, nu se supun la nimenĭ.

Eĭ se grupéză maĭ mulţĭ între dênşi şi forméză asociaţiunĭ.

Unele din aceste asociaţiunĭ sunt maĭ înaintate şi maĭ bune de cât altele. Locuitori cunosc pe câinĭ, câini cunosc pe locuitorĭ, dar iată tot.

Fie-care stă pe tărîmul seŭ fôră cea maĭ mică familiaritate. Şi când nóptea sosesce, uliţele sunt cu totul alle câineluĭ, şi individul care ar eşi singur nóptea pe uliţă s'ar expune pînŏ a'şĭ pune chiar viaţa în pericol.

Câini fac ast-fel poliţia uliţelor şi autorităţile locale contéză pe dînşi. Între câini aceştia despre care vorbesc şi lupi, vulpele şi chacali există aceaşĭ distanţă ca distanţa ce exista între dînşi şi câini noştri. Şi acéstă distanţă este întocmaĭ aceéşĭ care desparte starea sălbatică de semi-civilisaţia Orientuluĭ, şi acéstă semi-civilisatie de civilisaţia Europénă. E curios de a constata şi phasele intermediare şi a arĕta că într'o ţérră ca a nóstră a căria civilisaţie este intermediară între civilisaţia Orientuluĭ propriă ḑisă şi a Occidentuluĭ, câinele asemenea se află într'o stare intermediară şi este maĭ civilisat, daca pot să mĕ exprim ast-fel, de cât câinele din Smyrna şi Constantinopol, dar maĭ puçin civilisat de çât câinele din Londra şi Paris.

Să sperăm că taxa pusă de Municipalitate asupra câinilor va ridica gradul lor de civilisare şi noĭ ne vom lua dupŏ dînşi pe calea cea bună.

Când educaţia câineluĭ este maĭ înaintată de cât educaţia omuluĭ, câinele nu ascultă de dînsul şi nu vrea să stea cu el. Aşa spre exemplu, sĕlbatecii Australieĭ aŭ cercat în zadar să atragă şi să ţie în miḑlocul lor câini Europenilor. Aceştia îndată ce aŭ fost liberĭ aŭ fugit, le a fost cu neputinţă să stea cu sĕlbatici cu tótă dorinţa acestora de a se servi cu dînşi la vînătórea lor.

Cum se póte explica acest fact? Daca câini noştri se supun stăpânuluĭ lor, acéstă provine fŏră îndoială din causa superiorităţiĭ stăpînuluĭ.

Vedeţĭ cum câinele scie să distingă pintre toţĭ pe stăpînul care comandă într'o casă. Vedeţĭ asemenea, când sunt maĭ mulţĭ vînătorĭ adunaţĭ, cum câinile nu întîrziază a recunósce pe acella ce merită încrederea luĭ. Şi maĭ mult ânçŏ, eĭ nu întîrziază a distinge superioritatea unuĭ dintre dînşi şi 'l urméză cu încredere când perde urma vînatuluĭ; şi în tóte casurile îndoiciόse ei par că cer consiliŭ de la experienţa luĭ.

Iată un fact ce cită un vînător şi care probă că câinele recunósce superioritatea şi nu se supune bucuros de cât acesteĭ superiorităţĭ.

Într'o ḑi, ḑice acest vînător, la ţérră, la un prieten al meŭ, luasem o puşcă ca să mĕ plimb pe câmp. Un câine vînător, vĕḑênd că es cu puşca, se luă dupŏ mine. Pe când dam liber curs cugetărilor melle, câinele goni un epure din tufişul vecin.

Trăseiŭ cu puşca, epurile însă viŭ nevătămat, îşĭ continuă drumul seŭ.

Câinele se întórse către mine şi se uitŏ dând din cap. Cât-va timp în urmă el opri o prepeliţă atât de aprópe în cât trăseiŭ la câţĭ-va paşĭ. Nu înemeriŭ nimic şi prepeliţa scăpŏ. Câinele se opri iarăşĭ, se uĭtă la mine şi dŭpŏ ce esită cât-va timp, continuŏ să alerge pe câmp ca să cate vînat. Dupŏ ce alergŏ cât va se opri din noŭ, întórse de câte-va orĭ capul spre mine, ca cum ar fi vrut să me vestéscă că vînatul este aprópe.

Într'adevĕr goni îndată o companie intrégă de prepeliţe. Trăseiŭ repede dar nu putuiŭ nemeri nicĭ una măcar.

Astă dată câinile, vĕḑênd că nu cade nimic, se opri cu un aer de mirare, pe urmă se puse pe fugă şi mĕ lăsă singur. De atuncĭ n'am maĭ putut să'l decid să vie cu mine.

Orĭ de câte orĭ luam puşca el săria de bucurie, mĕ urmà pînŏ ce eşiam din curte, pe urmă fugea şi mĕ lăsà singur.

Cânele mĕ judecase ânçŏ din ḑioa d'ântâiŭ, că nu eram demn să'ĭ comand. Fără îndoială există un sentiment analog care depătéză pe câini europenĭ de populaţiile sélbatice.

In orĭ ce cas este evident că progresele civilisaţieĭ, sunt în raport cu progresele domesticiri câineluĭ, în alte cuvinte educaţia animalelor

urméză pretutindenĭ phasele desvoltăriĭ inteligințeĭ umane.

Asemenea se póte dice și de om! succesul educațieĭ aternă de superioritatea acellora care se ocupă de dînsa.

FLORICELE DE TOAMNA. [1]

(URMARE)

MICȘUNÉOA SINGURATICĂ.

Orĭ-cine a visitat ruine; cuĭ a plăcut să mediteze asupra trecutuluĭ în fața unor dărimăturĭ imposante a putut observa că din crepăturile zidurilor iasă o plantă frumósă cu flórea galbenă care esalézá un miros suav; acéstă frumósa și solitară plantă este *Micșunea singuratică.* Suavitatea parfumuluĭ și frumusețea flóreĭ a făcut ca acéstă plantă să se cultive în tóte grădinile. La noĭ ea este o flóre ca să dicem așa populară, căcĭ o găsim maĭ în tóte grădinițele țeranilor. Aceia cărora le maĭ place a petrece la țéră; aceia care maĭ simt cât este de mare și de sublim ca să'șĭ iubéscă cine-va țéra pînă și în celle maĭ micĭ amănunte; aceia cărora le place a privi și a lua parte la veseliile bunilor nostri țeranĭ, aceia dic aŭ putut observa Dumineca la horă pe sveltele, frescele și frumósele nóstre copile înghirlandîndu'șĭ capul cu micșunele. Cât este de frumos capul înpodobit cu cosițe negre ca pana corbuluĭ și semănat cu micșunele auriĭ! Galbenul amestecat cu negru este visul frumóselor odalisce când sunt melancolice!

Nu te supăra copilă blondă, tu ale căria cosițe auriĭ nu produc acelașĭ efect magic când sunt înpodobite cu micșunele; nu, trebue să te bucurĭ, căcĭ frumusețea cosițelor tale eclipséză chiar pe a micșunelelor.

Dacă ne pare reŭ de ceva este că in primăvară trecută făcând o escursiune în țérră, am observat cu durere că tradiționala nóstră flóre nu maĭ înpodobeșce cosițele țérrĕncuțelor romîne în acele sate, unde vaĭ! a început să dispară frumosul costum național și să fie inlocuit cu cîrpeturile roșiĭ și albastre ce ne vin din țerrĭ streine. Am avut curiositatea, curiositate pe care o am din copilărie, ca să opresc pe bravul postaș care mă conducea când trecém pe lîngă o horă într'un sat din Ialomița; am întrebat pe o sveltă copilă a cărnia frunte nu era decorată de nicĭ-o flóre, „pentru ce nu porțĭ floricele la cap dragă copilă? — N'am în grădină, Domnule, respunse cu naivitate copila, de cât micșunelele de alea galbene, *care nu se maĭ pórtă acum!*" Nu se maĭ pórtă acum, iată ce am audit din gura aceleĭ frumóse și fresce copile. E dis óre ca încetul cu încetul să abandonăm tot ce înpodobia pe părinți noștri, și noĭ descendenți lor să ne înțolăm cu veșminte străine! E dis óre ca să vedem dispărînd frumósele nóstre costume naționale care inspiraŭ admirațiune ilustruluĭ pictore frances Raffet! Eŭ unul n'așĭ dori să trăesc ca să ajung a nu maĭ vedea frumósele nóstre țĕrrăncuțe cum le am vĕdut de când am deschis ochi în lume. Nu, să nu'mĭ lungéscă Dumnedeŭ dilele ca să vĕd pe tóte țerrancele nóstre cu fileurĭ, corsete și crinoline; atuncĭ așĭ fugi de câmp căcĭ acelea care 'l înpodobéŭ ar strica tot efectul. Tóte costumele din lume nu vor putea nicĭ o dată rivalisa cu iile, vîlnicile, zovelcile, cingătorile și maramele cu care se împodóbesc țerancele nóstre.

In limbagiul florilor micșunea represintă *fidelitatea în nenorocire.* Trubaduri purtaŭ o ramură de micșunea ca emblemă a uneĭ afecțiunĭ eterne pe care nicĭ o nenorocire nu póte să o facă a dispărea.

Poetul frances *Treneuil,* visitând mormintele regilor de la Saint-Denis a dat într'o curte retrasă peste petrile sepulcrale aruncate acolo în timpul revoluțiuneĭ. Zidurile acesteĭ curțĭ eraŭ tóte

[1] Vedĭ Natura Nr. 42.

înpodobite cu micşunele. Poetulŭ impresionat de acéstă decoraţiune frumósă într'un loc abandonat, a consacrat micşunelei câte-va versurí admirabile.

Adresîndu-se către solitaria flóre poetul 'ĭ ḑice: „Grădineele nóstre în doliŭ să te alégă ca regină: triumféza fărŏ nicĭ o rivală, şi sânta ta flóre să créscă pentru mormînt, tron şi nenorocire!„ Simţitórea micşunea, amantă a ruinelor ea singură creştea în acele ruine unde pasiunile neînfrînate aruncaseră petrile care acoperéŭ mormintele regilor Franciei.

Şi eŭ am vĕḑut micşunéoa crescênd în ruinele uneĭ capele domneştĭ de la Baia din Tirgovişte şi Câmpu-lung; însă din nenorocire nu am talentul poetuluĭ, şi mĕ voiŭ mulţumi a recomanda astă simţibilă flóre tutulor acelor care aŭ inima făcnta ca să rămêie fidelĭ în nenoroci re.

Voĭ care iubiţĭ florile şi simţimentele ce esprimă, aruncaţĭ primăvara în grădiniţă, saŭ într'o glastă câte-va seminţe de micşunea. Maĭ târḑiŭ veţĭ avea plăcere de a esprima un parfum suav şi de a vĕ aduce în tót minutul aminte, că înainte de tóte datoria omuluĭ cu moralitate este de a fi fidel în nenorocirĭ. Astă floricică modestă vă va face să cugetaţĭ adesea la atâţĭ curtisanĭ, la atâţĭ parasiţĭ care se tîrăsc numaĭ pe cât timp 'ĭ umpli de favorĭ, şi dacă din nenorocire sórta nu-'ţĭ maĭ zimbeşte 'ţĭ uĭtă pânŏ şi numele. Ea vĕ va face ca să stimaţĭ numaĭ pe ómeni cu iuimă nobilă, simţimente înalte, şi să dispreţuiţĭ pre cât merită pe parasitul, pe şérpele, pe reptilul care nu cunóşte alt de cât a se tîrî în pulbere.

BRÎNDUSA (colşica).

Daca în Septembre, iubite lector, iţĭ veĭ da ostenélă ca să te plimbĭ pe o livede, veĭ vedé că din miḑlocul erbi es o mulţime de floricele albăstruĭ şi lungueţe: acésta este brînduşa. Acéstă plantă presintă fenomene de vegetaţiune fórte curióse. Corala sa n'are nicĭ foĭ nicĭ trunchi; tótă planta consistă în acea flóre vineţiiă cu tub lunguleţ terminat prin şase divisiunĭ. În fundul flóreĭ, al tubuluĭ, se află semênţa care se va cóce tocmaĭ la primăvara următóre. Dupŏ cum veḑĭ semĕnţa înfăşurată stă ascunsă în pămênt şi resistă la tóte intemperiile atmosfereĭ. Abiia apare însă primăvara şi din acea semênţă es nişte foĭ verḑĭ şi frumóse. Ast feliŭ brînduşa 'şi defăşură viiaţa într'un mod invers de cât cele-l-alte plante, şi dupŏ cum ḑice o femee botanistă 'şĭ amestecă fructele sale cu florile primăvereĭ, şi florile sale cu fructele tómneĭ.

Dupŏ ceĭ Vechĭ brînduşa s'ar fi născnt din câte-va picăturĭ din licórea magică pe care o prepăra Medea pentru a reîntinerĭ pe bêtrânul Aetson Pentru aceea, brînduşa a trecut ca o plantă bună de a preserva de tóte bólele.

În Elveţia mumele pun la gătul copiilor flori de brînduşa ca să'ĭ păzéscă de tóte relele.

Origina fabulósă a brînduşeĭ venită dupŏ cum se ḑice din câmpiile Colchideĭ, a făcut ca pânŏ în timpi nostri să se bucure de o reputaţiune mare, că posedă virtuţĭ minunate.

În linbagiul florilor brânduşa însemnéză„ Frumósele mele ḑile au trecut„ şi acésta pentru că ea termină timpul cel frumos. Dacă, iubite lector din nenorocire frumósele tale ḑile aŭ trecut; dacă vre-o fiinţă iubită a tîrît în mormânt cu sine speranţele şi ilusiunele tale, iubeşte atuncĭ brânduşa, şi tómna când veĭ rătăci pe vre-o câmpie smaltată de astă floricicŏ, rupe una, pune-o in sônul tĕŭ şi varsă o lacrimă care să-ţĭ maĭ aline durerea. Du-te tómnă prin liveḑĭ şi brânduşa iţĭ va aduce aminte că nu trebue să uităm de ceĭ morţĭ. Eŭ pentru care florile sunt o carte în care citesc în tot-de-una, în tómna trecută trecênd de la poşta Siretuluĭ ca să merg la Némţu, am oprit poşta îndată ce am trecut Siretul; pentru ca în faça mea era o lunculiţă smăltată de brânduşe. Am luat câte-va, am cugetat la acelea ce am perdut, şi în singurătatea inimeĭ mele am ḑis: Vaĭ aceluia căruia Sórta în capriciurile sale smulge din braţe o fiinţă care întrunea în sine tóte farmecele vieţeĭ. Vaĭ aceluia care este condamnat ca ceĭ maĭ frumoşĭ annĭ aĭ vieţĭ sale

săʼĭ petrécă cugetând la morminte, şi pentru care tóte ilusiunele tinereţeĭ ajung a se preface în melancoliă, în suferinţă! Vaĭ de aceia pentru care cartea de rugăciune de séra ajunge să fiie *Nopţile luĭ Young!*

P. S. Aurelian.

ROLUL TRĂSNETULUĬ ÎN ISTORIE.

În epoca primitivă trăsnetul era considerat ca un foc cădênd din cer. Aşa cartea cea maĭ antiquă, Biblia, ne spune că focul ceruluĭ a consumat (prăpădit) oraşul Sodoma, de unde un singur drept, Loth, a fost scos de ângeru Domnuluĭ. Printre ranele ce Moise dede Egyptuluĭ, ca să deschiḑă ochi luĭ Pharaon figurésă grindină însoţită de trăsnet, care este representată ca a 7ea din aste calamităţĭ mysteriósе.

O colónă de lumină coborîtă din cer, şi prin urmare de origină electrică, conducea pe israeliţĭ în deserte şi ʼĭ lumina ḑioa şi nóptea cʼo lumină strĕlucitóre şi pucin costisitóre.

Când Moise pentru prima óră ḑieri pe *Cel Etern* era întrʼun rug arḑĕtor. Când pe muntele Sinai priimi tablele Legi chiar din mâinile luĭ *Iehovah* a fost în miḑlocul tunetelor şʼal fulgerilor.

Israeliţi vĕḑură eşind din tabernacol o colónă de lumină înaintea căria Moise le ordonă dʼa se prosterna.

Dumneḑeŭ aprobând sacrificiul ce ʼĭ se offeri dupʼ obiceĭŭ, manifestă mulţumirea sa aprinḑênd el însuşĭ cu trăsnetu trunchiul destinat să consume offranda (aceea ce se sacrifica luĭ Dumneḑeŭ) seminţiilor căsute în necurata idolatrie a monstrilor. Focul ceruluĭ care servia a manifesta mulţumirea divină şʼa arăta asemenea mâniea luĭ *Iehovah,* era un istrument spre a pedepsi pe păcătoşĭ.

Nu numaĭ că se deschidea pământul, ci âncŏ trăsnetul eşind din facia Celuĭ Etern consumă pe Nadolab şi Abihim.

Fie care carte din scripturĭ ne dă exemple despre intervenţia foculuĭ divin. Adesea principele de Physică sunt de ajuns ca să explice aste phenomene.

Câte o dată elle trebuesc aşeḑate pʼaceiaşĭ linie ca şi fulgerile spherice a căror formaţiune este destul de defficil de explicat, şi a căror realitate cu tóte astea pare a fi incontestabilĕ de la evenimentul întâmplat în prăvălia unuĭ cismar raportat de Arago.

Nu ne vom ocupa a descri aicĭ pe larg carul de foc pe care sʼaŭ arătat Elie şi Elise, nu vom insista maĭ mult de cât pentru a ne aduce aminte asemenea de trăsnetele care însemnară ungerea luĭ Samuel; piesele de artilerie aŭ înlocuit acum aceste solemnităţĭ naturale, şi tunurile nóstre moderne aŭ omorât âncŏ maĭ mulţĭ inemicĭ aĭ luĭ Dumneḑeŭ de cât tunetile asvârlite asupra Philistenilor de Saul şi asupra Assyrienilor de Iuda Macabeŭ. Trăsnetul este marele revelator despre care ne vorbesce la fie-care pagină Vedas. Cărţile sacre ale Indienilor sunt maĭ bogate de cât ale Israeliţilor în privinţa manifestaţiunilor fulgerante şi înflăcărărĭ de orĭ-ce natură.

Chiar în Mythologia păgână anevoe sĕ găsesc probe că poeţi nu eraŭ de bună credinţă. Când ne spune că Jupiter se transforma în plóie de aur ca să ajungă până la Danae, nu putem ḑice că origina acesteĭ istoriĭ este cu totul fără fundament, căcĭ analele vechiĭ academie de sciinţe aŭ conservat casurĭ abia maĭ pucin extraordinare, în care trăsnetul a ajuns escortat de metale, ce pare cʼa găsit saŭ fabricat în aer, fiind că nu păreaŭ a fi existat în locurile trăsnite.

Istoria profană ne va procura miĭ de exemple curióse.

Vechiĭ romanĭ întrerupeaŭ adunările lor îndată ce se auḑia tunetul. Analele oraşuluĭ etern, Roma, raportă maĭ multe exemple de superstiţiunĭ dʼacestea, de care patrici nʼar fi putut profita de

cât dac' ar fi possedat secretul, âncŏ necunoscut în ḑilele nóstre, d'a grămadi nuorĭ şi d'a 'ĭ face să resune în aer cu sgomotul lor înfiorător. Dar tradiţia de originǎ etruscă, la care se rapórtă acest obiceiŭ, a trebuit să exerse cea maĭ mare influinţă asupra prosperităţi republiceĭ în tot timpul cât a ţinut adunările popoluluĭ.

Intr'adevĕr nu ne putem opri d'a nu însemna că astă credinţă poetică era atât de puternică în cât să dea popoluluĭ suveran o înaltă opinie de importanţa sa pe pămênt.

Jupiter, nu se credea că dă aprobaţia sa pentru tóte ce se fac. când nu voia să intervie; căcĭ principul de jurisprudenţă, *cine tace consimte*, trebuia să fie considerat de popolul cel maĭ formalist după pămênt, ca cum s'ar aplica *stăpânuluĭ Olympuluĭ*, tot aşa de bine ca şi cetăţeanuluĭ care alérgă la tribunale.

Dacă citim în Seneca descrierea presagelor (prevestirilor) atribuite fulgeruluĭ, nu ne putem opri d'a nu surâde de credinţele lor greşite, vĕḑênd ostenéla ce 'şĭ da institutorul luĭ Neron ca să enumere deosebitele felurĭ de trăsnete. Aşa el deosebea trăsnetul de sus de cel de jos, cel uscat de cel umed, cel arḑĕtor de acela care nu arde. Philosoful observă că trebue să se preocupe de locul în cătro s'a arătat trăsnetul şi să bage bine de sémă ca să nu contunde pe cel ce se ivesce la drépta de cel ce se ivesce la stânga; şi era indispensabil d'a sci nu numaĭ din cotro vine, dar şi unde merge şi ast-fel se perdea cine-va în atâtea deosebiri ce făceaŭ în privinţa acésta, eleviĭ universităţilor din secolul mediŭ.

Trebuie să bage bine de sémă ca să deosibéscă trăsnetile numaĭ ameninţătóre de acelle decisive, destinate a da ordine imperióse, pe care omul nu putea să calce fŏr' a se expune d'a dreptu la mânia divină. Cum trebuia să se conducă aruspiciĭ, (preoţiĭ romanilor care consultaŭ măruntaele victimelor) ca să cunóscă trăsnetele ce confirmaŭ pe celle-l'-alte presagiurĭ, din acelea care eraŭ aruncate numaĭ ca să le anuleze; căcĭ totul dispărea înaintea avertismentelor trăsnetuluĭ, sborul passerilor perdea chiar însemnarea sa pentru că trăsnetul era considerat că eşind din chiar mânile luĭ Jupiter.

Tatăl Olympuluĭ complecta saŭ transforma avertismentele necomplecte, pe care ḑei inferiorĭ, interpreţi ne îndemânaticĭ aĭ voinţelor salle; acorda muritorilor.

Cu tóte că Ciceron s'a mirat, un secol înaintea luĭ Seneca, cum duoĭ augurĭ[1]) se puteaŭ vedea fŏr' a ride; trebue ânsă ca superstiţia să fie adânc înrădăcinată âncŏ în spiritul popoluluĭ pentru ca autorul *Questiunelor naturale* să'ĭ acorde o aşa mare importanţă. Intr'adevĕr nu putem fŏră injustiţie să acusăm pe institutorul luĭ Neron c'ar fi urmat credinţele vulgare.

Un mare şi puternic sentiment al majestăţi legilor naturale străbate la fie-care pas în scrierile salle şi este imposibil d'a 'l intrece în puterea raţionamentelor ce oppune la slaba şi urâta superstiţie a contemporanilor seĭ.

„E maĭ frumos a muri de frică de cât de loviturĭ de trăsnet?“ Striga el adresându-se la unul dintr'aceştĭ tremurătorĭ care alerga să se assundă în pivniţă orĭ de câte orĭ auḑia resunând uruiala tunetuluĭ. Din studiul *questiunilor naturale* conchidem că tunetul şi fulgerile exersaŭ o influinţă órecum quotidiană asupra cellor vechĭ. Ar fi o curiósă lucrarea dac'am culege tóte exemplele risipite în istoricĭ, philosophĭ romancierĭ, şi poeţĭ. De maĭ multe orĭ intervenţia trăsnetuluĭ, acest *Dumneḑeŭ din machină* al Natureĭ a dat nascere la o mulţime de episode sublime. Ne este de ajuns a cita istoria plină de farmec a luĭ Daphnis şi Cloé şi cea maĭ frumósă parte din Eneide, fur-

1) Ministri religiuni la Romanĭ care preḑicéŭ viitorul dupŏ sborul şi cântecul passerilor. Eĭ formaŭ un collegiŭ care mult timp s'a bucurat d'o prea mare consideraţie şi în care nu se priimia de cât primele personage ale statuluĭ. Nu trebue să 'ĭ confundăm cu *Aruspiciĭ* care eraŭ însărcinaţĭ d'a căuta predicţiunĭ în mişcările victimeĭ înnainte d'a fi sacrificată şi'n înspecţia măruntaelor sale, dupŏ ce era sacrificată. Aste divinaţiunĭ le luaseră Romani de la Etruscĭ. Ancŏ din timpul luĭ Ciceron, Auguri şi Aruspici aŭ căḑut în discredet.

tuna ce se sparge când Dido şi Enea intră în cavernă.

Insemnăm aci câţî creştinî aŭ moştenit pînŏ la un óre-care grad opiniunile lumiĭ păgâne, relative ca trăsnet. Dintr'acésta resultă că influenţa tunetuluĭ asupra lucrurilor din astă lume n'a încetat *cu căderea păgânilor*. *Legenda legiuneĭ fulminante* ale căreĭ rugăciunĭ scapă armia romană, fiind că inemici sunt isbiţĭ de trăsnet, n'are alt ceva analog în tótă Mithologia. Chronicari creştinĭ asememea s'aŭ servit de maĭ multe orĭ cu focul din cer.

(Va urma.)

VARIETĂŢĬ.

Atenţia galantă a fulgeruluĭ. Un învĕţat frances, D. Boudin, face cercetărĭ asupra fulgeruluĭ de maĭ mulţĭ anĭ.

Ancŏ din ani trecuţĭ el notase atenţia galântă a fulgeruluĭ care isbesce sexul puternic şi brutal, şi *cruţă* într'o proporţie însemnată persónele din sexul slab şi delicat.

Acelaş fact resultă şi din cercetările făcute în anul 1864. In Franţa numerile persónelor care aŭ murit isbise de fulger a fost 87 dintre care 61 de sexul masculin şi 26 de sexul feminin nu se sue de cât la 22 de casurĭ pentru 100.

D. Boudin adaogă că în tóte casurile ce a observat şi în care fulgerul a căḑut asupra unuĭ grup de individe din amêndoë sexele, bărbaţi aŭ fost isbiţĭ şi morţĭ în maĭ mare numĕr, femeele fiind în mare parte cruţate.

Care va fi causa acestuĭ phenomen?

Sciinţa înregistră factul dar explicaţia luĭ nu o póte da âncŏ.

Cutremurul de pămênt.[1]) Curierul Statelor-Unite din America anunţă catastrofa următére: In 8 ale luneĭ acestia oraşul Sant Francisco şi deosebite alte localităiĭ din California aŭ fost visitate în ḑiua aceea d'un tare cutremur de pămênt ce a produs effecte nenorocite. Numaĭ într'o jumătate de minut pămêntul a fost sguduit de maĭ multe orĭ, edificiurile s'aŭ clătinat din temelie şi populaţia maĭ tótă eşise speriată din case şi alerga pe uliţe.

Era tocmaĭ la finitul lithurghieĭ în celle maĭ multe bisericĭ. Intr'una din aste bisericĭ se pregătea să ese, când prima sguduitură să făcu simţită. Femeile ţipând se grămădiră la uşĭ care eraŭ prea strimte. Asemenea scene aŭ avut loc la Cathedrală şi la maĭ multe alte bisericĭ şi scholĭ de Duminică. Gróza a fost aşa de mare la biserica Catholică, când porţile grele de la intrarea principală aŭ fost ridicate şi maĭ multe persóne călcate în picióre, unele şi rănite.

În maĭ multe locurĭ s'aŭ crĕpat zidurile; tóte edificiurile cu construcţie solidă, ospelurĭ marĭ s'aŭ dărîmat şi la celle maĭ multe aŭ căḑut tavanurile lucrate în ipsos. Tótă faciada uneĭ case marĭ de cărămidă, cu patru stagiuri, de curând construită, s'a dărîmat într'o clipă, şi a umplut drumul de dărîmăturĭ. La un ospel a căḑut căminul cu acoperişul în sala de mâncare d'asupra meseĭ cu bucate şi s'aŭ risipit toţĭ pansionari care veniseră să 'şĭ ia dejunul; treĭ servitorĭ aŭ fost greŭ rănіţĭ. Nu ne îndoim că la cea maĭ mică sguduitură edificiul academieĭ nóstre din St. Sava un minut n'ar putea resista.

Scirile aŭ anunţat că sguduitura cutremuruluĭ s'a simţit în treĭ alte oraşe c'o intensitate aşa de mare în cât a întrecut pe acelea ce maĭ păstra suvenirul lor. Cetatea Santa-Cruz a fost terribil sguduită; maĭ multe case de cărămidă aŭ fost clătinate şi dărîmate.

O depeşe d'a duoa ḑi, 9 Decembre nu adăogă de cât pucine amenunte ca celle de maĭ sus. În minutul sguduiri fluxul mări s'a înălţat prea mult şi îndată a scăḑut prea jos. Dece saŭ un-spreḑece sguduiturĭ differite s'aŭ simţit dela începutul cutremuruluĭ pînŏ a duoa ḑi la cincĭ ore diminéţa, fŏră să vorbim d'o vibraţiă continuă ce se simţia în intervale.

America a ajuns a fi acum des bêntuită de cutremure de pămênt din causa deşilor volcanĭ ce se află aşeḑaţi în tot lungul tĕrmurilor despre acénul cel mare.

Noĭ suntem scutiţĭ, d'asemenea triste accidente, fiind că n'avem volcanĭ în vecinătatea nóstră; cu tóte astea numĕră şi Românі maĭ multe cutremure marĭ.

1) Veḑi Natura 1862, No. 5 şi 6 *Cutremurul din Mendoza*.

Bucurescĭ. — Typ. St. Rassidescu Strada Ghermană, Hanul Gherman, Nr. 2.